

Monumentnummer*: 518510

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 22 april 2002
Kadaster deel/nr 82888/171

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Amsterdam	Amsterdam	Noord-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Amsterdam	Amstel to 115, Binnenstad

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	O			1190
Amsterdam	I			9369
Amsterdam	O			3624
Amsterdam	I			9346

Omschrijving**

Inleiding

In oorsprong in 1673 aangelegde samenstel van SLUIZEN (sluisnummer 25, Amstelsluizen/Amstelschutsluis) met vier DIENSTGEBOUWTJES en hek- en remmingwerk, bolders e.d., gelegen in de Amstel ter hoogte van de Utrechtsedwarsstraat naar een ontwerp van de schepen en latere burgemeester van Amsterdam, de mathematicus Joannes Hudde, in samenwerking met Gerard Hasselaer en Cornelis van Oudshoorn. Hudde was tevens nauw betrokken bij de uitvoering. Afgezien van het gecontroleerd laten passeren van vaartuigen, dienden de sluizen met name de waterverversing van de getijrivier de Amstel en de burgwallen; dit om de sterk toegenomen vervuiling van Amstel en grachten tegen te gaan. Aanvankelijk voorzag het plan in twee schutsluizen; later werd dit gewijzigd in drie: een grote in het midden en aan weerszijden een kleinere. Tussen deze buitenste schutsluizen en de beide Amstelkades bevond zich destijds een spuisluis. In de 19de eeuw werden de sluizen ingrijpend gerenoveerd en aan de nieuwe eisen aangepast. In 1872 werd de kwestie van de waterverversing grotendeels opgelost doordat de toen aangelegde Oranjesluizen het IJ konden afsluiten. In de 19de eeuw werd ook de westelijke spuisluis ontmanteld; op deze plaats bevindt zich nu een vaste verbinding

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

met het meest westelijke sluiseland. De toldeuren van de resterende spuisluis zijn mogelijk na-oorlogs. De oorspronkelijke sluisdeuren waren van smeedijzer of brons, tegenwoordig zijn deze materialen vervangen door (giet)staal. De tol- of 'douanehuisjes' hebben waarschijnlijk dienstgedaan ter inning van de stedelijke accijnzen.

Omschrijving

Het samenstel van sluizen heeft een middensluis met twee vaargeulen; deze vaargeulen worden gescheiden door een tweetal in elkaars verlengde liggende kleinere sluiselanden. Op één ervan, 'de Klip', bevindt zich het sluiswachterskantoor op vierkant grondplan, met gemetselde gevels met natuurstenen hoekstenen, gelede vensters met schuifraam en een zinken tentdak met roeven. Het kantoor wordt bereikt via een houten achteraanbouw onder plat dak. Aan weerszijden bevindt zich een schutsluis tussen deels met die middensluis gemeenschappelijke sluiselanden. De drie schutsluizen zijn enkelkerend; behalve bij extreme waterstands-verschillen zijn deze doorgaans geopend. De puntdeuren worden door middel van kaapstanders met een horizontale windas en houten bomen geopend en gesloten. Aan de oostzijde bevindt zich de nog resterende dubbele spuisluis, die behalve een stel puntdeuren ook een toldeur bezit. Aan de westzijde bevindt zich een vaste oeververbinding met rijdek. De twee eveneens op vierkant grondplan tot stand gebrachte gebouwtjes op de andere sluiselanden hebben met natuursteen beklede gevels, aan drie zijden luiken, een eenvoudige toegangsdeur en een klein zinken tentdak met roeven. De kolk- en sluiswanden, sluishoofden e.d. zijn gemetseld in afwisselend koppen- en strekkenlagen en hebben een natuurstenen afdekking. Nabij de westelijke vaste oeververbinding bevindt zich een houten gebouwtje op rechthoekig grondplan onder zinken tentdak met roeven; mogelijk was dit een wachtlokaal of kleine materialenloods. Verder een houten traliehek en verspreid op of nabij de sluzengroep voorkomende bolders, hekwerken met gietijzeren balusters en remmingwerken.

Zowel de westelijke als de oostelijke schutsluis heeft een kleinste doorvaartwijdte van 8,5 m; zowel de westzijde als de oostzijde van de middendoorvaart een van 7 m; de spuisluis heeft een kleinste doorvaartwijdte van 2 x 6,45 m. De beide schutsluizen hebben een schutlengte van 47 m.

Waardering

Samenstel van sluizen met schutsluizen en spuisluis en bijbehorende dienstgebouwtjes, bedieningsmateriaal, sluiselanden, -hoofden, -deuren e.d. van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische en typologische waarde. Met name het voorkomen van de spuisluis met toldeur is van waterstaats-historisch belang in het kader van de waterverversing en als voorziening tegen het dichtslippen van de waterweg. Van belang voor de lokale geschiedenis.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
Weg- en waterbouwkundige werken	Waterkering en -doorlaat	Sluis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister
** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument
Datum van downloaden 09 august 2024